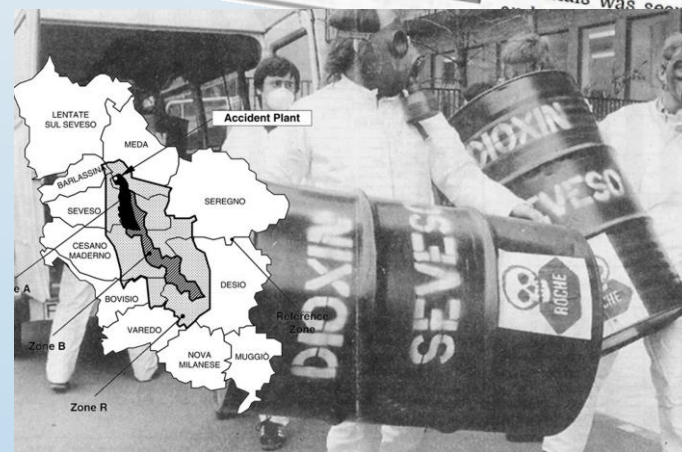

Erfarenheter Sevesolagstiftningen

Handlingsprogram: Krav, vägledning och råd
Prövning samlokaliserade Sevesoverksamheter
Miljökonsekvenser kemikalieolyckor

Linda Rosqvist, Jan-Ove Ragnarsson och Christian Härdgård

Sydsvenska miljörettsföreningen, 2019-10-21

Agenda

Handlingsprogram enligt Sevesolagstiftningen

- Sevesodirektiv och svensk lagstiftning.
- Myndighetsvägledning
- Erfarenheter och råd

2

Grundläggande syfte

- Brister i ledningssystemen bidragande orsak i huvuddelen av rapporterade allvarliga kemikalieolyckor.
- Ledningsprinciper för säkerhetsarbete har central roll.
- Säkerhetspolicy, mål och handlingsprinciper utgör grunden för Sevesolagstiftningens syfte att **Förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.**

Ur Seveso III-direktivet

Artikel 8

Säkerhetspolicy för att förebygga allvarliga olyckshändelser

1. Medlemsstaterna ska se till att verksamhetsutövaren utarbetar ett dokument i skriftlig form som beskriver företagets säkerhetspolicy för att förebygga allvarliga olyckshändelser (*säkerhetspolicyn*) och ser till att denna tillämpas. Säkerhetspolicyn ska utformas så att den säkerställer en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön. Den ska stå i proportion till faran för allvarliga olyckshändelser. Den ska inbegripa verksamhetsutövarens övergripande syften och verksamhetsprinciper, ledningens roll och ansvar och åtagandet att kontinuerligt förbättra åtgärderna för att förebygga allvarliga olyckshändelser samt att säkerställa en hög skyddsnivå.

Handlingsprogram - säkerhetspolicy

- Handlingsprogram:
Svenska begreppet för direktivets Säkerhetspolicy.
- Kraven motsvarar det som avser säkerhetspolicy i direktivet (*enbart svenska lagstiftningen har rättskraft*).
- Direktivets innebörd av säkerhetspolicy är bredare än vad som vanligen avses med säkerhetspolicy i Sverige (jmf. miljöpolicy, kvalitetspolicy).
- Syfte att förebygga (direktivet och svenska lagstiftningen)
- Sevesoförordningen omformulerades: Riskerna → farorna.

Sevesoförordningen SFS 2015:236

Handlingsprogram

6

7 § Ett handlingsprogram enligt 8 § lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor ska vara skriftligt och innehålla uppgift om de mål och allmänna handlingsprinciper som verksamhetsutövaren har ställt upp för hanteringen av farorna för allvarliga kemikalieolyckor. Syftet ska vara att verksamhetsutövaren kontinuerligt förbättrar åtgärderna för att förebygga allvarliga kemikalieolyckor.

Enligt 8 § lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor ska handlingsprogrammet genomföras genom ett säkerhetsledningssystem. Verksamhetsutövarens säkerhetsledningssystem ska i vart fall innehålla det som framgår av bilaga 2 till denna förordning.

Handlingsprogrammet ska ses över regelbundet, dock minst vart femte år, och vid behov uppdateras. Handlingsprogrammet ska alltid uppdateras innan en ändring genomförs i en verksamhet som väsentligt kan påverka faran för allvarliga kemikalieolyckor.

Handlingsprogrammets roll

- Centralt dokument för det systematiska säkerhetsarbetet.
- Samma krav på handlingsprogram för Lägre och Högre kravnivå.
- Baseras på policy för hälsa, miljö, säkerhet, brand m.m.
- Anger mål, principer och ambitioner för säkerhetsarbetet.
- Utgör ett utvecklat policydokument för säkerhetsarbetet avseende allvarliga kemikalieolyckor.
- Kan (men behöver inte) omfatta andra säkerhetsfrågor än allvarliga kemikalieolyckor enligt Sevesolagstiftningen.

Handlingsprogram - säkerhetsledningssystem

- **Handlingsprogrammet ska genomföras genom ett säkerhetsledningssystem.**
- Säkerhetsledningssystemet ingår inte i handlingsprogrammet.
- Handlingsprogrammet ska kunna ligga till grund för rutiner och instruktioner i säkerhetsledningssystemet.
- Efterlevnad av målen i handlingsprogrammet ska kunna utvärderas inom ramen för säkerhetsledningssystemet (krav enligt punkt f avseende säkerhetsledningssystemet).

HANDLINGSPROGRAM

- ett skriftligt styrdokument som anger ledningens ställningstagande för verksamhetens säkerhet

Mål

Allmänna handlingsprinciper

SÄKERHETSLEDNINGSSYSTEM

Organi-
sation

Risk-
identi-
fiering

Styrning

Hantering
av
ändringar

Planering
av
nödsitua-
tioner

Resultat-
upp-
följning

Granska
och upp-
datera

Några andra axplock ur MSBs vägledning

- Att dokumentet utgör ett handlingsprogram
- Datum, version, namn, ort
- Aktuellt, uppdateras inför väsentlig ändring, nya kunskaper
- Regelbunden översyn, minst vart femte år.
- Mål och handlingsprinciper ska ge en samlad bild av hela verksamhetens säkerhetsarbete.
- Detaljerade mål och handlingsprinciper kan även formuleras för varje punkt i säkerhetsledningssystemet.

Erfarenheter och råd

- En god säkerhetskultur är avgörande för hög säkerhet.
- Höj handlingsprogrammets status. Säkerhetskompas!
- Fokusera på ett policybaserat handlingsprogram.
- Tydliggör organisationens åtaganden och engagemang att
 - *uppnå sina övergripande säkerhetsmål,*
 - *kontinuerligt förbättra de förebyggande åtgärderna,*
 - *säkerställa en hög skyddsnivå.*
- Knyt an till (eller inkludera) andra policydokument.
- Tydliggör ledningens roll och ansvar för säkerhetsarbetet.
- Var så specifik som möjligt för den aktuella verksamheten med tydlig koppling till de mest betydelsefulla farorna.

Erfarenheter och råd (forts)

- Beskriv översiktligt ert systematiska säkerhetsarbete samt gärna er övergripande organisation och ansvarsfördelning.
- Om flera olika aktörer är berörda bör det prägla innehållet.
- Beskriv relevanta mål avseende olyckor, skador, tillbud, incidenter m.m. samt att säkerställa en hög skyddsnivå.
- Tydliggör allmänna handlingsprinciper: Förutsättningar, arbetssätt, förfaranden, metoder, åtgärder etc.
- Säkerställ att ambitioner och åtagande i handlingsprogrammet verkligen omsätts i verksamheten och att det finns effektiva rutiner för att utvärdera efterlevnaden.

Tack!

Jan-Ove Ragnarsson
010-722 58 96
jan-ove.ragnarsson@wsp.com

Linda Rosqvist
010-722 54 28
linda.rosqvist@wsp.com

wsp.com

Delphi

Tillståndsprövning av samlokaliserade Sevesoverksamheter

Christian Härdgård / Partner / Advokat

Sydsvenska Miljörättsföreningen den 21 oktober 2019

Agenda

- Verksamhetsutövarbegreppet
- Relevanta bestämmelser i Sevesolagen
- Praxis
- Case

Verksamhetsutövarebegreppet

- 2 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor
- *Verksamhetsutövare:* Varje fysisk eller juridisk person som driver eller innehar en verksamhet eller anläggning eller som på annat sätt har rätt att fatta avgörande ekonomiska eller andra beslut om verksamhetens eller anläggningens tekniska drift. Om flera verksamheter med en gemensam ägare är samlokaliserade, ska dessa anses som en enda verksamhet och den gemensamma ägaren som verksamhetsutövare.

Verksamhetsutövarebegreppet

- *Verksamhet:* Hela det område som står under en verksamhetsutövares ledning eller kontroll eller flera verksamhetsutövares gemensamma ledning eller kontroll och där det finns farliga ämnen vid en eller flera anläggningar, inbegripet såväl det geografiska området som gemensamma eller därtill hörande infrastrukturer eller aktiviteter.
- Med verksamhet avses självfallet inte ett företags eller koncerns hela verksamhet, som kan vara spridd på många olika platser och orter, utan endast verksamheten på en plats. (prop. 1998/99:64, s. 37)

Relevanta bestämmelser

- 3 § Sevesolagen
- Denna lag tillämpas på verksamheter där vissa farliga ämnen förekommer. Verksamheterna tillhör en lägre eller högre kravnivå, beroende på vilka farliga ämnen som avses och i vilken mängd de förekommer.

Relevanta bestämmelser

- 7 § Sevesolagen
- För verksamhet som omfattas av denna lag ska verksamhetsutövaren ge in en skriftlig anmälan till länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger.
- Om verksamheten omfattas av tillståndsplikt enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om begränsningar av anmälningskyldigheten.

Relevanta bestämmelser

- 5 § Förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor
- Anmälningssplikt enligt 7 § lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor gäller inte för verksamheter som omfattas av tillståndssplikt enligt 9 kap. 6 § miljöbalken.

Delphi

Relevanta bestämmelser

- 5 § Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd
- Det är förbjudet att utan tillstånd enligt miljöbalken anlägga eller driva en miljöfarlig verksamhet i de fall farliga ämnen, som enligt vad som anges i avdelning 4 i bilagan innebär en miljöfarlig hantering, ingår eller avses ingå i verksamheten.

Praxis

- MÖD 2006:57
- TRV hade ansökt om tillstånd att bygga om två färjelägen, men inte redovisat olägenheterna från den planerade färjetrafiken.
- MÖD: Det är sökanden som avgränsar ansökan. TRV har dock rådighet över färjorna och därför också möjlighet att efterkomma ev. villkor för den delen av verksamheten. Prövning av hela verksamhetens miljöpåverkan måste kunna ske. Ansökan återförvisades.

Praxis, forts.

- MÖD 2006:54
- Boliden ansökte om tillstånd för sandmagasin för rening av processavloppsvatten från ett redan tillståndsprövat anrikningsverk.
- MÖD: Kan inte ansöka om separata tillstånd till delverksamheter som är tekniskt och driftsmässigt integrerade.

Praxis, forts.

- MÖD 2007:20
- Kemira hade ansökt om ett separat miljöbalkstillstånd för en av sina fabriker inom en större industripark. Räddningstjänsten ansåg att säkerhetsrapporten för fabriken inte tog hänsyn till hela industriparken.
- MÖD: Säkerhetsrapporten är inte ensamt avgörande för säkerhetsprövningen och den ska dessutom uppdateras regelbundet. Säkerhetsmässiga konsekvenserna för hela ska kunna överblickas. Bedömning får ske från fall till fall.

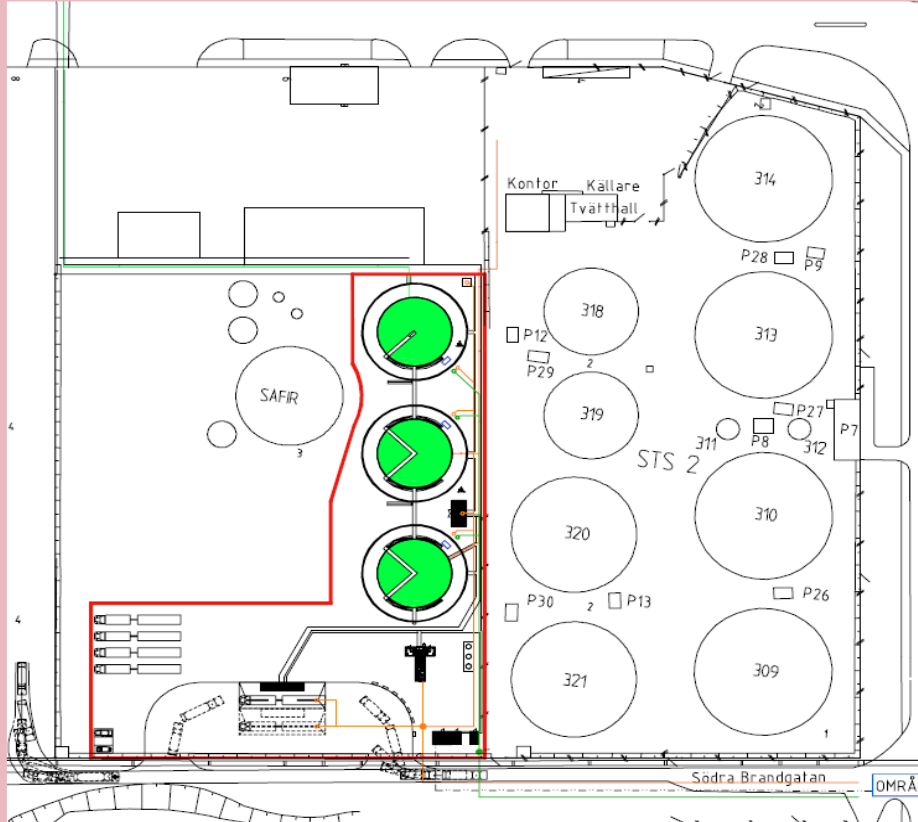

Case

- Malmö oljehamn
- Många olika lagringbolag

Case

- Scandinavian Tank Storage AB, ("STS")
 - Moderbolag,
 - Seveso högre,
 - Tillståndsplikt enl. MB,
 - Tillstånd sedan länge
- Malmö Tank Storage AB, ("MTS")
 - Dotterbolag,
 - Seveso lägre,
 - Anmälningssplikt enl. MB,
 - Nyetablering

Case

- Länsstyrelsen
 - MTS verksamhet kräver tillstånd enl. MB
 - STS är moderbolag = verksamhetsutövare för Sevesoverksamheten och MB
 - Första hand = sök nytt gemensamt tillstånd enl. MB för båda verksamheterna
 - Andra hand = sök ändringstillstånd av STS MB-tillstånd
 - STS måste samråda enl. Sevesolagen och MB samt uppdatera säkerhetsrapporten och riskutredningen
- Kan man vara verksamhetsutövare enl. Sevesolagen och samtidigt sakna rådighet enl. MB?

Case

- MTS/STS
 - MTS verksamhet kräver tillstånd enl. MB
 - STS är moderbolag = verksamhetsutövare för Sevesoverksamheten, inte MB
 - Det är sökanden, dvs. MTS, som avgränsar sin ansökan
 - MTS och STS verksamheter är inte tekniskt och driftsmässigt integrerade
 - STS har inte rådighet över MTS verksamhet
 - En prövning av hela MTS verksamhet och dess miljöpåverkan kan ske
 - STS samråder enl. Sevesolagen för både STS och MTS verksamheter samt uppdaterar säkerhetsrapporten och riskutredningen
 - MTS redovisar och samråder kring STS redovisning av säkerhetsrapporten och riskutredningen
- Ja, man kan vara verksamhetsutövare enl. Sevesolagen och samtidigt sakna rådighet enl. MB

Christian Härdgård

Partner / Advokat

- Phone: +46 767 72 00 46
- E-mail: christian.hardgard@delphi.se

Metodik för skattning av kemikalieolyckors miljökonsekvenser

Jan-Ove Ragnarsson, WSP

Enkel och relevant klassning av en komplex miljökonsekvens

31

Bakgrund

- Miljöskador kan uppkomma vid flertalet kemikalieolyckor.
- Många inledande riskbedömningar görs som grovanalys.
- Starkt förenklade kriterier tillämpas vanligen för skattning.
- ”Utbredning och sanering” exempel på typiska kriterier.
- *Dessa kriterier ger ingen nämnvärd grund för bedömning av konsekvenserna för den yttre miljön i händelse av en kemikalieolycka*

Syftet med metoden

- Enkel och generell metod, främst i inledande skeden
- Bransch- och platsberoende.
- Transparent och kontrollerbar.
- Tillämpbar i typiska klassningsmetoder, komplement till andra riskanalyser.
- Fokus på miljökonsekvensen.
- Mer relevant än "utbredning - sanering".

Utmaningar

- Sammanvägning av olika typer av effekter i miljön.
Kan man jämföra äpplen och päron?
- Sammanvägning av karakteristik för skadehändelsen med karakteristik för omgivningen?
Vi värderar miljökonsekvensen av samma skadehändelse helt olika beroende på omgivning.
- Beaktande av följdreaktioner, barriärer, skadereduktion m.m.
*I grunden generell frågeställning för riskbedömningar.
Måste vara tydligt och relevant för tolkning av resultaten.*

Utformning

- Enbart skattning/beräkning av miljöskadans storlek
Ingen riskidentifiering eller skattning av frekvenser.
- Semikvantitativ metod, kan tillämpas för klassning.
- Karakteristiska aspekter för skadehändelse och omgivning.
- Beräkning/skattning genom poängsättning.
- Möjlighet att uppskatta osäkerhet (och skadereduktion).
- Excelverktyg för beräkning och presentation.

I huvudsak har miljöskada används som begrepp för att undvika sammanblandning med annan innebörd av miljökonsekvens.

Aspekter som ingår i skattning/beräkning

- Utsläppt kemikaliemängd
- Kemikaliens miljöegenskaper
- Utbredning av den utsläppta kemikalien
- Tid som den uppkomna miljöskadan kvarstår

- Områdets ekologiska skyddsvärde
- Områdets betydelse för den mänskliga livsmiljön

Arbetsgång

- Faktainsamling om kemikalier, anläggning, omgivning.
- Riskidentifiering, alla skadehändelser förtecknade.
- Precisering av skadehändelser (mängd, plats, insats m.m.)
- Skattning genom poängsättning enligt kriterier.
Utbredning skattas i två steg utifrån berörda media.
- Beräkningsverktyget innehåller förklaring, kriterier, felkontroll, resultatsammanställning, figurer m.m.
- Möjlighet att infoga kommentar, motivering, referens.
- Diskussion, tolkning, slutsatser, prioritering, fortsättning.

Faktainsamling (exempel och vägledning)

- Anläggningen och verksamheten
 - Ytskikt, topografi, dagvattenbrunnar, VA, ledningsgravar, jordarter.
- Omgivning och recipienter
 - Hårdgjorda ytor, jordarter, yt- och grundvatten, markanvändning, känslighet recipient, skyddsvärda områden, mänskligt nyttjande.
- Kemikalieinformation
 - Kemiska och fysikaliska data, ekotoxicitet, klassificering m.m.
- Vägledning om blandningar, utbredning/spridning, nedbrytning, utspädning, återhämtning m.m.

Kriterier för valda aspekter

Utsläppt mängd som sprids till miljön		
Nivå	Vätskevolym (m ³)	Gasmängd (Nm ³)
1	< 0,01 m ³	< 0,1 Nm ³
2	0,01-0,1 m ³	0,1-1 Nm ³
3	0,1-1 m ³	1-10 Nm ³
4	1-10 m ³	10-100 Nm ³
5	10-100 m ³	100-1 000 Nm ³
6	100-1 000 m ³	1 000-10 000 Nm ³
7	>1 000 m ³	>10 000 Nm ³

Nivå	Tid som den uppkomna miljöskadan kvarstår
1	< 1 h
2	1-10 h
3	10-100 h (4 dagar)
4	4 dagar-1 månad
5	1 månad-1 år
6	1 år-10 år
7	> 10 år

39

Nivå	Kriterier för kemikaliens miljöegenskaper
1	Obetydliga eller ringa miljöegenskaper
2	Surt, basiskt, syreförbrukande, kväve, fosfor
3	Skadligt/giftigt för vattenorganismer, frätande, tungmetall, HGV, GWP.
4	Miljöfarligt utan symbol (H412, H413), giftig (H301, H311, H331) Organskador enstaka exponering (H371)
5	Miljöfarligt med symbol (H400, H410, H411), dödlig (H300, H310, H330), Organskador enstaka exponering (H370).
6	Potentiell PBT/vPvB (Persistent, Bioackumulerande, Toxisk)
7	Utfasningsämne i PRIO-databasen. Ämnen på kandidatförteckningen enligt Reach.

Kriterier för ekologiskt skyddsvärde - livsmiljön

40

Nivå	Typ av område avseende ekologiska skyddsvärde
1	Mycket begränsade eller kraftigt störda ekosystem, t.ex. stora asfalterade områden.
2	Små, begränsade och störda ekosystem, t.ex. industrimark med litet inslag av naturmark.
3	Stadsmiljö eller blandade verksamhetsområden med betydande inslag av naturmark. Områden med något störda ekosystem.
4	Mark med växtlighet och djurliv samt mindre vattenområden. Områden med ekosystem som är vanliga i regionen.
5	Mark med växtlighet och djurliv med betydande inslag av vattendrag eller sjö/hav. Områden med ekosystem som är vanliga i regionen.
6	Områden med ekosystem eller enskilda arter som är mindre vanliga i regionen och med stort ekologiskt skyddsvärde, t.ex. strandområden, känsliga vattendrag.
7	Skyddade mark- och vattenområden med enskilda arter eller ekosystem, t ex nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, Natura 2000, marina reservat, djurskyddsområden och områden med biotopskydd.

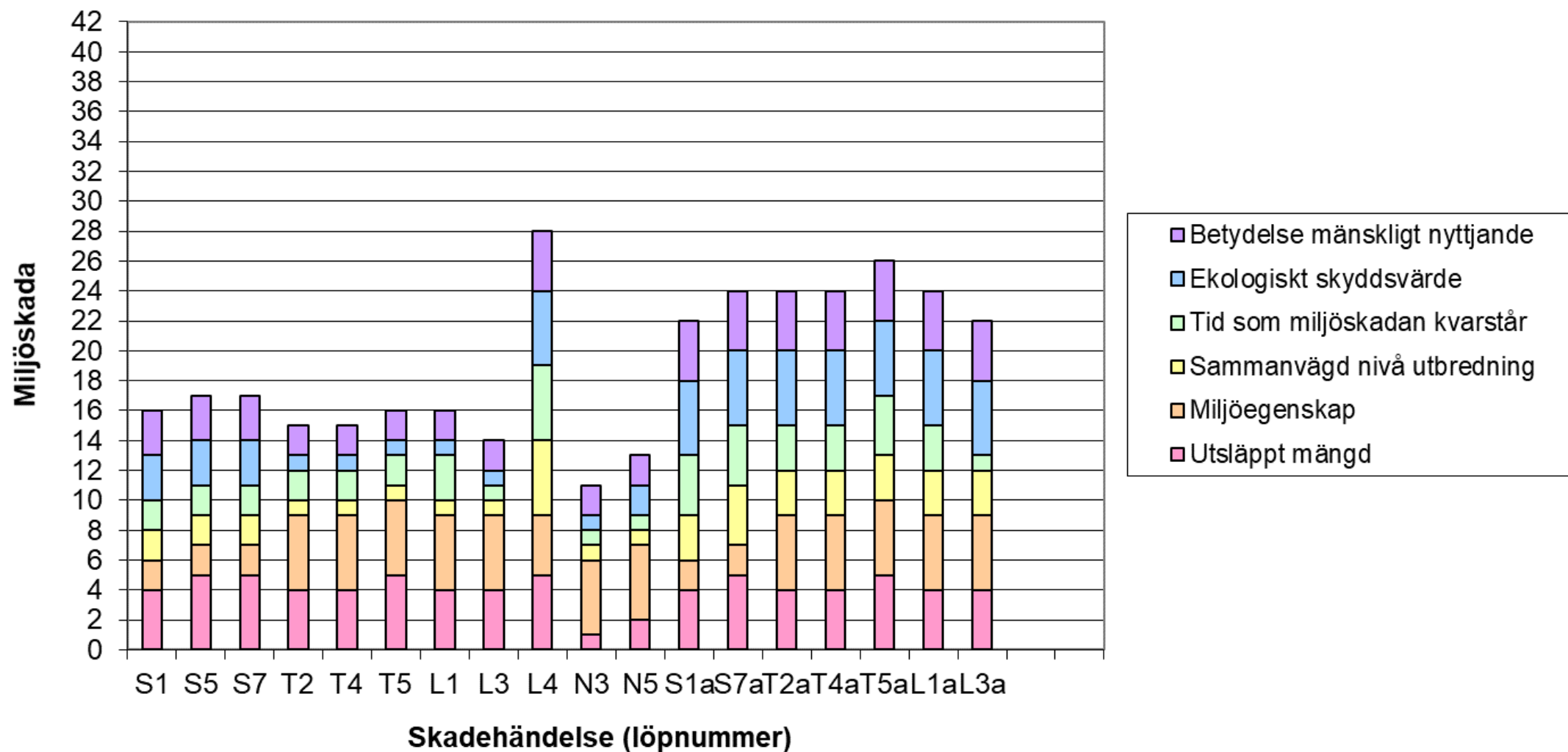
Nivå	Typ av område avseende den mänskliga livsmiljön
1	Öde eller improduktiv mark eller mark med obetydlig användning.
2	Mark för industri, trafik eller annan markanvändning med låg känslighet för föroreningar.
3	Verksamheter, bebyggelse (ej bostäder).
4	Skogs- och jordbruk, djurhållning.
5	Rekreationsområde. Områden med stor betydelse för det rörliga friluftslivet, t ex grönområden, parker i stadsmiljö. Dricksvattenuttag förekommer.
6	Rekreationsområde med betydande inslag av vattendrag eller sjö/hav. Dricksvattenuttag för flera fastigheter.
7	Stor grund-/ytvattentäkt, storskaligt vattenbruk, skola/förskola, vård, omsorg, bostäder.

Beräkningsverktyget

Nr	Intern beteckning	Skadehändelse	Utsläppt volym		Miljöegenskap		Utbredning av kemikalieläckaget					Tid som miljöskadan kvarstår		Ekologiskt skyddsvärde		Betydelse för den mänskliga livsmiljön								
			Utsläppt volym	Osäkerhet utsläppt volym	Kommentar, motivering, referens	Miljöegenskap	Osäkerhet miljöegenskap	Kommentar, motivering, referens	Utbredning markyta	Utbredning grundvatten	Utbredning ytvatten	Sammanvägd nivå utbredning	Osäkerhet utbredning	Kommentar, motivering, referens	Tid som miljöskadan kvarstår	Osäkerhet tid	Kommentar, motivering, referens	Ekologiskt skyddsvärde	Osäkerhet skyddsvärde	Kommentar, motivering, referens	Betydelse för den mänskliga livsmiljön	Osäkerhet mänsklig livsmiljö	Kommentar, motivering, referens	
1																								
2																								
3																								
4																								
5																								
6																								
7																								
8																								
9																								
10																								
11																								
12																								
13																								
14																								
15																								
16																								
17																								
18																								
19																								
20																								

Exempel på tillämpning

Miljöskada (exkl. skadereduktion) uppdelad på aspekter

Erfarenheter, tips och råd

- Metod och beräkningsverktyg kan se komplext ut men är enkla att använda.
- Precisera skadehändelse och omgivningsförhållanden.
- Dokumentera med kommentar, motivering, referens.
- Gör egen tolkning, dra slutsatser, prioritera insatser.
- Undvik övertolkning av resultat och små skillnader.
- Utnyttja resultat för ökad förståelse:
Vad är stort/smått? Vad har bidragit till totalpoängen?
- Gör vid behov specifik beräkning, miljöbedömning etc.
Exempel: Spridningsberäkning till luft och vatten.

Tack!

Jan-Ove Ragnarsson
jan-ove.ragnarsson@wsp.com
010-722 5896

wsp.com

wsp